

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER

1. ÜNİTE BİREY VE TOPLUM

***2020-2021 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI
DERS ÖZETLERİ***

Adem GÜNGÖR

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

<http://sosyalbilgilerdersimiz.wordpress.com>

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER

1. ÜNİTE BİREY VE TOPLUM

1.ETKİN BİR VATANDAŞIM

Vatandaşların bağlı olduğu devlete karşı sorumlulukları olduğu gibi devletin de vatandaşlarına sağlamış olduğu haklar vardır.

Haklarını ve sorumluluklarını bilen ve ona göre hareket eden kişiler **etkin vatandaş** denir.

Etkin vatandaş olarak devlete karşı bazı görev ve sorumluluklarımız vardır. Bunlardan bazıları şunlardır;

- Askerlik yapmak
- Vergisini düzenli ödemek
- Seçimlerde oy kullanmak
- Ülke ekonomisine katkıda bulunmak
- Yasalara uymak
- Haklarını bilip sorumluluklarını yerine getirmek.
- Ülke ekonomisine katkıda bulunmak vb.

Sosyal Bilgiler; bizi hayata hazırlayan, haklarını bilip sorumluluklarımızı öğreten kısaca etkin birer vatandaş olmamızı sağlayan bir derstir.

Sosyal Bilgiler dersinde yaşamımıza yön veren bazı değer ve beceriler kazanırız.

Sosyal Bilgiler dersinin faydalarından bazıları şunlardır;

- Etkin bir vatandaş olmamıza yardımcı olur.
- Hak ve sorumluluklarımızı öğretir.
- Millet olma bilincimizi güçlendirir.
- Ülkemizi ve dünyamızı daha iyi tanımamızı sağlar.
- Sorun çözme becerimizi geliştirir.
- İçinde bulunduğumuz toplumla uyum içinde yaşamamızı sağlar.
- Ülkemizle birlikte dünyadaki kültürleri tanıma fırsatı da buluruz.
- Yaşadığımız çevreyi, ülkemizi ve dünyayı daha iyi tanırız.
- İnsan hakları, ulusal egemenlik ve demokrasi gibi kavramlarla tanışırız.

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER

1. ÜNİTE BİREY VE TOPLUM

2. OLAYLARIN ÇOK BOYUTLULUĞU

Olay: Meydana gelen, ortaya çıkan işve duruma **olay** denir.

- Günlük hayatımızda her gün birden çok olayla karşılaşırız. Olayların bazılarına tanık oluruz, bazılarını ise kitle iletişim araçlarından öğreniriz.

Olayların Çok Boyutluluğu: Olayların birden çok nedeni ve birden sonucunun olmasına **çok boyutluluk** denir.

- Olaylar tek bir nedenle açıklanamaz. Olayların meydana gelmesinde birden fazla sebep ve sonuç etkilidir.

NEDENLERİ

- Sürücünün dikkatsizliği
- Sürücünün alkollü olması
- Trafik kurallarına uyulmaması
- Sürücünün uykusunu iyi almamış olması vb.

OLAY(Trafik Kazası)

SONUÇLARI

- Can ve mal kayıpları yaşanır
- Psikolojik sorunlar ortaya çıkar vb.

- Olayların etkileri bazen olayın gerçekleştiği anda bazen de zaman içinde görülebilir. **Örneğin** yaşadığınız yerde meydana gelen kar yağışı, dolu fırtınası gibi çeşitli hava olayları eğitim-öğretimin aksamasına, trafik kazalarına, tarım alanlarının zarar görmesine neden olabilir

- Yaşadığımız olayların etkileri kimi zaman kendimizle ya da ülkemizle de sınırlı kalmaz, tüm dünyayı ve canlıları da etkiler.

- Olayların oluşumundaki unsurlar da tıpkı olayların etkileri gibi tek nedenle açıklanamaz.

Örneğin günümüzde tüm canlı türlerinin yaşamını tehdit eden çevre kirliliğinin ortaya çıkmasının birçok nedeni vardır. Çevre kirliliğinin daha önce değindiğimiz plastik torba kullanımı dışında, fabrikalardan çıkan zehirli gazlar, atık sular, evsel ve kimyasal atıklar gibi birçok nedeni vardır.

- Bazı olayların etkileri sadece olayın yaşandığı yerlerle de sınırlı kalmaz.

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER

1. ÜNİTE BİREY VE TOPLUM

3. ROLLERİMİZ, HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

GRUP: En az iki kişiden oluşan, ortak amaçları ve görüşleri olan topluluğa **grup** denir.

Örneğin; aile, sınıf, oyun grubu, arkadaş grubu vb.

KURUM: Yasalara uygun olarak kurulan ve topluma hizmet eden yapılara kurum denir. Kurumlar ikiye ayrılır.

1. Resmi Kurum: Devlet tarafından vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş kurumlardır.

Örneğin; Aile, Bingöl Devlet Hastanesi, Kalencik Ortaokulu vb.

2. Özel Kurum: Kişi veya gruplar tarafından topluma hizmet için kurulmuş kurumlardır.

Örneğin; Özel Bingöl Tıp Merkezi, Bingöl Doğa Koleji vb.

NOT: Aile hem bir gruptur hem de bir kurumdur.

KALABALIK: Rastlantı sonucu bir araya gelen insan topluluğuna **kalabalık** denir.

Örneğin; Durakta bekleyen yolcular, sahilde güneşlenen insanlar, markette alışveriş yapan insanlar vb.

ROL: Grup ya da kurumlarda üzerimize düşen görevlere **rol** denir.

Örneğin; Örneğin okulda öğrenci; ailede çocuk, kardeş, abla, ağabey; okul takımında kaptan ya da kaleci olmak rollerimizden bazılarıdır.

- ❖ Bazı rollerimiz doğuştan sahip olurken bazı roller sonradan kazanılır.
Örneğin; Abi, abla vb. rollerimize doğuştan sahip olurken, öğrenci, sınıf başkanı vb. roller sonradan kazanılır.
- ❖ Rollerimiz zaman içinde değişebilir.
Örneğin; öğrenciyken daha sonra öğretmen veya baba olmamız rollerin değiştiğini gösterir.
- ❖ Rollerimiz içinde bulunduğumuz grup ve kurumlara göre değişiklik gösterebilir.
Örneğin; Aile içinde çocuk, okulda öğrenci rolünde olabilirsiniz.
- ❖ Aynı anda birden fazla role sahip olabiliriz.
Örneğin; Aynı anda hem öğrenci hem sınıf başkanı rolünde olabiliriz.
- ❖ Her rolün kendisinden beklenen davranış şekli ve sorumluluğu vardır. Roller değiştikçe sorumluluklarımızda değişir.

HAK: Yasaların kişilere tanıdığı yetki ve kazanımlardır.

Örneğin;

- Yaşama hakkı
- Eğitim hakkı,
- Sağlık hakkı
- Beslenme ve barınma hakkı vb.

SORUMLULUK: Grup içerisinde rolü olan bir kişinin yaptığı işlerin sonucunu üstlenmesine "**sorumluluk**" denir.

Örneğin; Vatandaş olarak bazı sorumluluklarımız

- Kanunlara uymak
- Oy kullanmak
- Vergi vermek
- Askerlik yapmak

- ❖ Birey olarak bizler ailede, okulda ve çevrede içinde bulunduğumuz grup ve kurumlarda haklarımızın ve sorumluluklarımızın olduğunu bilmeliyiz.

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER

1. ÜNİTE BİREY VE TOPLUM

4. ÇOCUK HAKLARI

Çocuk hakları; dünya üzerindeki tüm çocukların din, dil, ırk, renk, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın sahip olduğu haklardır.

✚ Bu haklar, tüm çocukların sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişebilmesi için önemlidir.

- ✚ Çocuk hakları “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” ile belirlenmiştir.
- ✚ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 20 Kasım 1989’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir.
- ✚ Sözleşmeye göre 18 yaşına gelene kadar her birey çocuk sayılır.
- ✚ Sözleşme; din, dil, ırk, renk, ülke ve cinsiyetine bakılmaksızın bütün çocukların haklarını tanımlar. S
- ✚ özleşme ile çocuk haklarının korunması ve hiçbir ayırım gözetilmeden çocukların toplumsal yaşama etkin bir şekilde katılmaları amaçlanmaktadır.
- ✚ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme pek çok ülke tarafından imzalanmıştır.
- ✚ Ülkemiz Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yi 1990 yılında imzalamıştır.
- ✚ Sözleşmeyi imzalayan devletler çocuklar için ülkelerindeki tüm koşulları sözleşmeye uygun hâle getirmekle sorumludur.

- ✚ Birleşmiş Milletlerin önemli bir birimi olan **UNICEF** (Yunisef) 190 ülkede güçlü bir varlığa sahip, dünyanın öncü çocuk hakları savunucusudur .
- ✚ Birleşmiş Milletler tarafından onaylanan Çocuk Haklarına
- ✚ Dair Sözleşme doğrultusunda uluslararası topluluğun çocuklara verilen sözleri yerine getirmesi için çaba gösterir.
- ✚ Çocukların refahını artırmak, tüm çocuklara iyi bir yaşam olanağını sunmak için çeşitli ortaklarla birlikte çalışır.
- ✚ UNICEF’in çalışmalarının büyük bir kısmı dünyanın yoksul bölgelerinde ve özellikle savaş ya da doğal afetler gibi acil durumlarda çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilgilidir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Bazı Maddeleri

- ❖ Taraf devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler. (Madde 6)
 - ❖ Taraf devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler. (Madde 24)
 - ❖ Taraf devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde gerçekleştirilmesi için çalışırlar. (Madde 28)
 - ❖ Taraf devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar. (Madde 31)
- ⌚ Yine **Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne** göre her birey 18 yaşına kadar çocuktur.